

For Danmark – mod kommunismen Agitatoren Axel Høyer

Af cand.mag. Henrik Lundtofte, Arkivleder,
Historisk Samling fra Besættelsestiden

Af samtlige de danskere, som tyskerne lod komme til Statsradiofoniens mikrofoner under besættelsen, blev journalisten Axel Høyer den mest aktive¹. Fra efteråret 1943 holdt han over 60 radiotaler, der desuden blev udgivet som *TIDENS Flyveblad*. Hans sidste tale blev transmitteret den 1. maj 1945. Den hed "Og nu fænger Ilden i vort eget Hus". Høyers ildløs var kommunistisk. Uge efter uge agiterede han, snart polemisk, snart mere sagligt, snart rasende mod Sovjetunionen, bolsjevismen, de danske kommunister, Christmas Møller og modstandsbevægelsen – og for Nazi-Tysklands kamp mod dem alle. Axel Høyers taler og udgivelser er et indblik i radiopropagandaen i sidste halvdel af besættelsen og et tværsnit gennem et dansk højreradikalt miljø "antibolsjevisme".

Højreradikal redaktør på turné

Axel Høyer blev født i USA i 1894 og kom siden til Danmark, hvor han fra 1913 arbejdede som journalist og redaktør på mindre konservative dagblade og på ugeblade². Fra slutningen af 1930'erne dukker hans navn op i politiske blade af "systemfjendtlig" observans. Høyer

blev en del af det antiparlamentariske, antikommunistiske, antisemitiske og antiliberale miljø, der var inspireret af fascisme og nationalsocialisme. I 1939 blev han tilknyttet DNSAP's dagblad *Fædrelandet*. I klummen "Paa Udkig ... med Jeronimus" gik han til angreb på de konservative, i særdeleshed Christmas Møller, men diverterede også med udfald mod Stauning, kommunister og jøder.

Skønt Høyer meldte sig ind i DSNAP i februar 1940, var engagementet på *Fædrelandet* af uvisse årsager allerede forbi omkring marts 1940. Høyer var nu arbejdsløs. Angivelig havde han ingen tiltro til Frits Clausen og den danske nazi-ledelse, og efter Tyskland havde besat Danmark, så han det som sin opgave at underminere DNSAP's bestræbelser på at komme til magten. Høyer blev informant for dansk politi. Han forsynede bl.a. politiet med et – forvansket – referat fra det såkaldte "Broholmmøde" i august 1940, hvor danske nazister, højreradikale og udsendinge fra Berlin drøftede politiske fremtidsscenerier³. Om han manglede en levevej og fandt den som politistikker eller vitterlig ville gøre hvad som helst for at undgå en DNSAP-regering, er vanskeligt at sige – bortset fra at det ene ikke udelukker det andet.

Fra juli 1940 var Høyer redaktør for *Nationen*, der skulle være talerør for Det Nationale Genrejsningsparti. Både partiet og bladet skulle udgøre en antiparlamentarisk, national opposition til "systemet". I oktober 1940 fik Høyer en bødestraf pga. en artikel i *Nationen*, som danske myndig-

heder fandt landsskadelig. Derefter mistede han redaktørstillingen⁴.

Via Justitsminister Harald Petersen blev den arbejdsløse Høyer af kontakterne i politiet sat i forbindelse med Minister for Offentlige Arbejder Gunnar Larsen⁵. Udover at FL Smidth-ejeren Larsen var en del af Scavenius-kredsens aktivistiske samarbejdspolitik, fungerede han som en slags mæcen for fraktioner, som ville undergrave DNSAP, og som myndighederne ikke kunne yde støtte. I det meste af 1941 lønnes Høyer af Gunnar Larsen. Samtidig blev Høyer – formentlig i sensommeren 1941 – sekretær for Bondepartiets folketingsmedlem Aksel Hartel i dennes egenskab af formand for organisationen Dansk Anti-Kommunisme. Organisationen blev stiftet i august 1941 og havde til formål at samle befolkningen mod kommunismen. Høyer røg efter kort tid ud af "Dansk Anti-Kommunisme" – angivelig efter pres fra Frits Clausen⁶.

Nu kom Høyer ind i fraktionen "Arbejdsfællesskabet", en sammenslutning af tidligere DNSAP-medlemmer, der især agiterede mod kommunismen. Høyer blev drivkraften i foretagendet. Han redigerede et nummer af *Tiden*, Arbejdsfællesskabets månedsblad, men stod først og fremmest for propagandatalerne mod kommunister og jøder på møderne i Weinolds Selskabslokaler i København. Han talte under temaet "Ugens Begivenheder i aktuel Belysning" med fokus på "Kommunismen og dens Farer"⁷. I begyndelsen af 1942 var Arbejdsfællesskabet på vej ind i et samarbejde med andre små-

Axel Høyer (Efter Jobs. Brøndsted og Knud Gedde (Red.): *De fem lange Aar*, 2, 1946-47, s. 562.

fraktioner. Høyer havde store planer. Han fik atter økonomisk bistand fra et Gunnar Larsen-foretagende, nu til netop en samling af nazistiske grupper under paraplyen "Den Nationale Aktion" (for at svække DNSAP) og til antikommunistisk agitation. Høyers budgetforslag var på astronomiske 200.000 kr. om året. Han fik 20.000 og agiterede med disse midler "For Danmark – mod Kommunismen"⁸.

Radioagitator

Efter regeringens afgang den 29. august overtog besættelsesmagten bekæmpelsen af modstand i Danmark. Det var med Gestapo, og det var med propaganda imod modstandsbevægelsen og de allierede. Høyer havde i december 1942 henvendt sig til

Kommunismens onde Sæd fra 1942 med forord af A. Hartel og tekst – formentlig hele teksten – af Axel Høyer.

radioen for at holde antikommunistiske foredrag, men blev dengang afvist⁹. Nu kontaktede han den tyske radiokommissær Ernst Lohmann med samme formål. Kort efter blev døren til Statsradiofonien åbnet for Høyer¹⁰.

Som besættelsesmagtens betalte propagandist fik Axel Høyer med 200 kr. per radiotale løst sine økonomiske vanskeligheder, og samtidig kunne han nu koncentrere sig om kampen mod kommunisterne. Hans første tale gik i luften den 10. oktober 1943. Siden fulgte så godt 60 radiotransmitterede taler. Radiotalerne blev alle – bortset fra den sidste tale den 1. maj 1945 – udsendt som særtryk i *TIDENS Flyveblad*, der udkom i 71 numre. Udgivelsen af

TIDENS Flyveblad var begyndt i april 1943, og der udkom otte numre, inden Høyer kom i radioen¹¹. Oplaget lå på ca. 10.000 stk. Bladet var gratis og var fra efteråret 1943 indirekte og fra 1944 direkte finansieret af besættelsesmagten¹². Arbejdsfællesskabet, der nu hed Den Nationale Liga, tilsluttede sig den 3. oktober 1943 Schalburgkorpset, og Høyer og *TIDENS Flyveblad* fik adresse i Frimurerlogen. Men inden måneden var omme, var samarbejdet slut. Angivelig brød Høyer sig ikke om Schalburgkorpset. Den nationale Liga blev i stedet smedet sammen med Dansk Anti-Kommunisme, og samtidig afløste Høyer den 23. oktober 1943 Axel Hartel som leder af Dansk Anti-Kommunisme¹³.

Høyers radiotaler og *TIDENS Flyveblad* var indlæg i kampen om danskernes holdninger. Nogle taler tog afsæt i aktuelle begivenheder, andre i antikommunistiske udtalelser fra konservative. Andre igen forholdt sig til breve fra lytterne – om Høyer selv fabrikerede dem, er uklart, men de lignede stråmandsargumentation, for både kritiske og rosende lytterbreve lå lige til den høyerske højrefod.

Antibolsjevisme

Den tyske nationalsocialismes antikommunisme rettede sig mod kommunismen som ideologi og blandede gamle russofobiske og antislaviske fordomme med den frygt for bolsjevikkerne, den russiske revolutions rædsler skabte. Den adskilte sig fra traditionel borgerlig antikommunisme ved at mene, at Kremlstyret var jødedømmens forsøg på at vinde

Maskepi —

**Gør dig fri af Selvbedraget
og et Liv, der længst er dødt —
slet det grimme Kors af Flaget,
gør det rødt!**

Otto Gelsted.

Forfatteren af ovenstaaende Digt er til Stædighed Medarbejder ved forskellige københavnske Dagblade. Saa sent som den 9. April 1942 blev hans Digte læst op i den danske Radio, og i „Ekstrabladet“ lod man ham endog skrive Pinsedigtet for 1942.

**Kom til »Arbejdsfællesskabet«s offentlige Møder hver
Torsdag Aften Kl. 19,30 hos Weinox, Nørrevold 23,**

Vend!

*Strøseddel fra det nazistiske
Arbejdsfællesskabet*

*1942. Høyer tog ved flere
lejligheder Gelsteds digt op i
sit forsøg på at demonstrere
kommunistisk infiltration og
myndighedernes manglende
evne og vilje til at bekæmpe
samme.*

verdensherredømmet. I Danmark havde DNSAP's antikommunisme samme grundtræk, suppleret af forestillinger om, at bolsjevismen havde proselytter i Socialdemokratiet og i borgerlige partier. Den finsk-sovjetiske Vinterkrig 1939-40 gav antikommunismen et momentum, som de danske nazister udnyttede. De var dog ikke ene om frygten og hadet: Før Anden Verdenskrig – og før det tyske angreb på Sovjetunionen 1941 – var alle partier bortset fra Danmarks Kommunistiske Parti antikommunistiske¹⁴.

Axel Høyer radiotaler og *TIDENS Flyveblad* udtrykte samme forestillinger som nazisternes antikommunisme. Samtidig forsøgte hans agitation at få den traditionelle, bredt-funderede antipati mod og skræk for kommunismen til at blusse op. Med national-konservative kredse som den primære målgruppe handlede hans agitatoriske ambition om at overbevise befolkningen om, at Danmarks virke-

lige fjende hverken var Tyskland eller nationalsocialismen, men Sovjetunionen og kommunismen. Og det var ikke bare propaganda, det var hvad Høyer og andre i og omkring det nazistiske miljø mente. På den måde satte han i grove træk ord på et centralt element i en højre-radikal verdensanskuelse.

I udgangspunktet angreb Høyer kommunismen for at være en grusom, undertrykkende, jødisk og gudløs ideologi. Desuden fremstillede han sovjetisk kultur som syg og fremmedartet og befolkningen – ”russerne” – som primitive og brutale. For at illustrere dette misbrugte han bl.a. en kronik om den russiske bondes grusomhed af Maksim Gorkij i *Politiken* 1922¹⁵. Høyer havde revet den ud af en række på tre kronikker, hvor den store sovjetrussiske forfatter så kommunismen som den russiske bondes *redning* fra brutal formørkelse. Men det nævnte Høyer ikke noget om. Sammen med disse russofobiske

træk anså Høyer Sovjetunionen for at være asiatisk. Europas og Danmarks fremtid stod og faldt med Tysklands sejr eller nederlag overfor "den truende Bolchevisme, som ikke alene repræsenterer den internationale Kommunisme og den internationale Jødedom, men ogsaa Asiens Higen mod Vest"¹⁶. Således kobledede han antikommunisme og antisemitisme med "asiatisk Ekspansion" fra mongolerne og fremefter.

Samtidig var Høyer leve-ryngsdygtig i en, kan vi i dag konstatere, mere saglig vurdering af Sovjetunionens udenrigspolitik. For det første så han i den sovjetiske politik kontinuitet til Tsar-Ruslands imperialism. Dernæst hævdede han, at Sovjetunionens befrielse af de tyskbesatte områder i øst betød bolsjevisering. I august 1944 kritiserede han, up to date med udviklingen, den såkaldte Lublinkomité, som russerne havde indsat i det østlige Polen – komitéen var faktisk et af de første vidnesbyrd om, at Moskva agtede at indsætte kommunister i befriede områder også uden for sovjetisk territorium¹⁷.

"Mine Tilhørere, Norden er i yderste Fare!"

Ikke underligt rettede Høyer opmærksomheden mod Finland, der efterhånden var stærkt udsat i den anden sovjetisk-finske krig. Finland var ved at blive asiatisk, proklamerede Høyer, og Moskva havde udset sig Danmark som endnu en godbid. I en tale forklarede han om sovjetisk ekspansionsisme: "Vi ved positivt, at Sovjetrusland kræver at faa de danske Gennemsejlingsfarvande til og fra Østersøen under

Kontrol, hvilket i Tilfælde af en bolchevikisk Sejr betyder det samme som Danmark under sovjetisk Kontrol, altsaa Danmark som sovjetisk Vasalstat". Og så, ifølge Høyer, "saa spørges der ikke om Folkestyre, saa spørges der ikke om Parlamentarisme, saa spørges der ikke om Kongemagt, saa spørges der ikke om privat Ejendomsret, saa spørges der ikke om vor Børns Kristendomsundervisning ... saa spørges der kun: Er du Kommunist, Ja eller Nej?"¹⁸.

Det blev en central påstand i Høyers agitation, at hverken amerikanerne eller briterne ville eller kunne redde Danmark og det øvrige Norden fra sovjetisk indflydelse. På de allierede konferencer i Moskva og Teheran i oktober-november 1943 svingede Stalin dirigentstokken, hævdede Høyer: "Hvordan gik det med de baltiske Lande? De er vore, sagde Moskva, og Roosevelt og Churchill bøjede sig."¹⁹ Han lagde mange kræfter i at tegne et billede af navnlig Storbritannien som egoistisk og forræderisk. Briterne kom aldrig polakkerne til undsætning under Warszawa-opstanden 1944 anførte han, der også hævdede, at invasionen i Normandiet skete på Stalins krav. Det var ikke helt forkert, men Høyer konstruerede en ideologisk dimension, når han gav lyttere og læsere et billede af, at Storbritannien og USA kæmpede for kommunismen. Hans forklaring var, at der var tale om en jødisk-kapitalistisk-marxistisk konspiration.

Dermed afviste Axel Høyer også kategorisk, at Anden Verdenskrig var en kamp mellem demokrati og diktatur. I stedet forsøgte han at vinde

*Nazistisk
strøseddel
udspreedt
juni 1944 i
København og
repræsentativ
for også Høyers
opfattelse.
Strøsedlen
er omtalt i
det illegale
Information 17.
juni 1944.*

befolkningen for en tolkning, der så krigen som et opgør mellem kommunisme og nationalsocialisme. Mellem dem befandt sig storkapitalismen, der var jødisk-domineret og som skjulte sig bag de britiske og amerikanske demokratier – når Storbritannien og USA efterkom Moskvas krav, var det fordi, at Tyskland havde fundet ”Vejen til at frigøre Arbejdet fra Kapitalen”²⁰. En tysk sejr ville således være enden på storkapitalens magt. Høyer brugte med andre ord både sendetid og sværte på rendyrket nazistisk propaganda.

Bolsjevikker og salonkommunister

A gitor Høyer præsenterede de hjemlige kommunister som Moskvas marionetter, der blot arbejdede på at fremkalde kaos og anarki og dermed gødede jorden for ”DSSR”, Den Danske Socialistiske Sovjet Republik. Han slog på, at kommunisterne ikke var nationale og citerede med foragt hyppigt følgende strofer fra et digt af Otto Gelsted: ”Gør jer fri af Selvbedraget og et Liv der længst er dødt – slet det grimme Kors af Flaget, gør det rødt.”²¹

Folkestrejken i København sommeren 1944 udlagde han som resultatet af en kommunistisk håndbog i klasseopstand: ”Første Optakt til Befrielsen blev altsaa Røveri, Tyveri, Vold, Hærgen ...”. Samtidig gik han i clinch med undergrundspressen. Høyer citerede fra illegale blade for at vise, at kommunisterne havde infiltreret modstandsbevægelsen og for at afsløre ”kommunistiske Dødslisters”. Dernæst omtalte han drab og sprængninger som kommunisternes værk. Modstandsfolkene var ”Mordere”. Ligeledes gav Høyer kommunisterne skylden for tyske repressalier som fx nedskydningen af Kaj Munk og sprængningerne i Tivoli juni 1944. ”Bolsjevikkerne” havde infiltreret alle institutioner. Det gjaldt også det danske politi, som Høyer umiddelbart efter den tyske aktion mod politiet den 19. september 1944 gjorde til ”Forkæmper” for kommunismen²³. Dermed forsvarede han også denne tyske aktion.

Attentater og illegal propaganda var for Høyer blot kommunisternes seneste træk. I virkeligheden havde den bolsjevikiske samfundsnedbrydning længe været i gang. Det uddybede Høyer i pjecen *Kommunismens onde Sæd*, som blev udgivet af Dansk Anti-Kommunisme i 1942 med et forord af Axel Hartel og med en tekst af Høyer, der handlede om ”salonkommunistisk” infiltrering af presse og universiteter. I radioen og i *TIDENS Flyveblad* afbildede han siden Danmark som et land i fordærv, hvor især ungdommen var gennemsyret af en materialistisk livsopfattelse og blotet for samfundsdisciplin og national

ansvarlighed. I september 1943 forklarede han al elendigheden med afsæt i en pastor Nedergaards svada mod underholdningsfilm i *Berlingske Tidende*: Høyer glædede sig over, at en kirkens mand tog afstand fra "... Swingpjatteriet – denne jødisk-angelsaksiske Undergraven af Ungdommens Selvrespekt og Sædelighed. Endelig ser vi her en dansk Præst, der aabent tør vende sig imod den "Aandskultur", der er grundlagt af 80-ernes jødisk-radikale Fritænkeri og som i Dag ledes og administreres af Jøder og Salonkommunister"²⁴. Høyers udlægning var typisk for højre-radikale og havde meget tilfælles med førkrigsårenes national-konservative antimodernisme og antisemitisme.

Konservativt forræderi

Når Danmark var livsfarligt inficeret af kommunisme, skyldtes det ifølge Axel Høyer navnlig konservativt forræderi. Det var især den flygtede tidligere konservative partileder Christmas Møller, der stod for skud. Som en anden arvtager af Cato den ældre, benyttede Høyer enhver lejlighed til at plædere for Christmas Møllers snarlige ødelæggelse. De omfattende udfald mod den konservative yndlingsaversion og hans propaganda over BBC er naturligvis endnu et vidnesbyrd om hvem, der var Høyers målgruppe, nemlig det national-konservative Danmark. Det begyndte allerede i *TIDENS Flyveblad* nummer 2, der satte De Frie Danskes overrækkelse af 1500 Pund til den sovjetiske London-ambassade stort op. Her var Høyers bevis for det "Maskepi, der i øjeblikket drives mellem

de saakaldte hyper-nationale Kredse og Kommunismen"²⁵. Han vendte i sine radiotaler igen og igen tilbage til denne begivenhed.

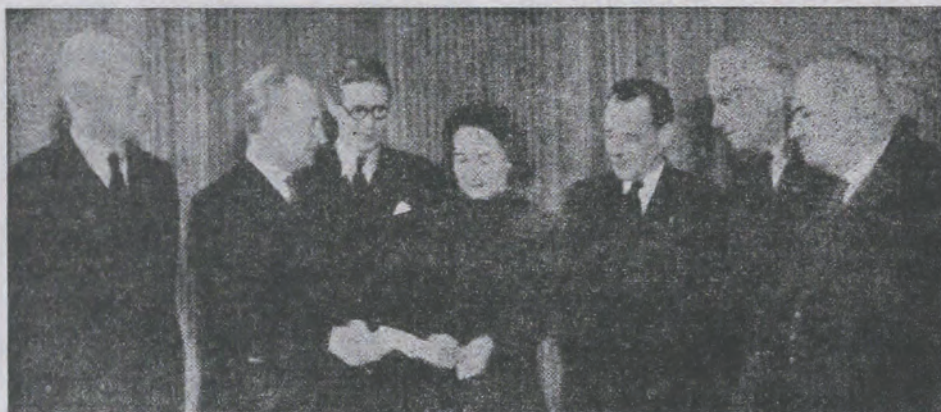
Høyer ville afsløre den i hans optik uhellige alliance og gøre offentligheden bevidst om, hvilket holdningskifte hos konservative politikere, den var udtryk for. Det hørte derfor til Høyers foretrukne metode at citere borgerlige antikommunistiske ytringer. Det konservative Folkeparti havde før krigen talt om masse mord i Sovjetunionen og for et forbud mod DKP – konservative politikere skrev artikler om sovjetisk imperialisme, og kirkelige kredse, paven og Churchill udtalte sig om bolsjevikernes gudløshed og grusomhed²⁶. Nogle af udtalelserne skar Høyer til, så de passede optimalt i hans agitation, men i en del tilfælde var det slet ikke nødvendigt.

Axel Høyer havde en pointe, når han til hudløshed påpegede holdningsændringen til Sovjetunionen, og han tøvede ikke med at gøre opmærksom på det moralsk forkastelige i, at modstandskræfterne var allieret med en aggressiv, masse morderisk stat. Problemet for Høyers agitation var den ikke uvæsentlige detalje, at Danmark var besat af Tyskland, ikke af Sovjetunionen.

Udfaldene mod de konservative gik ikke kun på – deres påståede – nære samarbejde med kommunisterne, men rettede sig også imod Christmas Møllers sabotageopfordringer over BBC. Høyer fremhævede, at den slags var i direkte modstrid med Kongens påbud i maj 1943 om at opretholde ro og orden. Sabotage banede i Høyers

„DE FRIE DANSKE”

I HR. OG FRU MAISKYS KLØR!

Checken paa de £ 1,500 overrækkes Madame Maisky. — Fra venstre: »De Frie Danske«s Præsident, F. Krøyer-Kielberg, Det Danske Raads Næstformand, K. G. Anker-Petersen, Raadets Sekretær, L. B. Gundel, Madame Maisky, Redaktøren af »D. S. D. S. Kurere, D. V. Aagaard, Kerespræsidenten i »De Frie Danske«, Grev E. Reventlow, og Ambassadør Maisky. („Billedtekst fra »Frit Danmark« den 30. November 1942.”)

Bladet »Frit Danmark« (»Med Storbritannien for Danmarks Frihed«), udgivet i London og redigeret af »Nationaltidende«s tidligere Medarbejder, Blydtgen Petersen, Organ for Organisationen »De Frie Danske«, der staar bag de alvorlige Sabotagehandlinge i Danmark, indeholdt den 20. November 1942 ovenstaaende Billede ledsaget af følgende Artikel, som alle hjemmeverende Danske bør kende, saa de kan danne sig

et Begreb om det Maskepi, der i Øjeblikket drives mellem de saakaldte hyper-nationale Kredse og Kommunismen:

Nøjagtig Gengivelse

af Artiklen i »Frit Danmark«

»I Lørdags indfandt en lille dansk Deputation sig paa Sovjet-Ambassaden i London for at overrække den Gave paa £ 1,500 til Indkøb af en

Tidens Flyveblad nr. 2, april 1943 optrykker artikel og fotos fra det Londonbaserede danske eksilblad Frit Danmarks omtale fra den sovjetiske ambassade i London, hvor en deputation fra De Frie Danske overrækker en check til indkøb af en ambulance til Østfronten. Dermed ville Høyer afsløre et samarbejde mellem konservative og kommunister og med egne ord vise "Samspillet mellem de Kredse, som over udenlandske Radiostationer opfordrer Danskerne til Sabotage og Terror, og den internationale Kommunisme".

Høyer trak mod slutningen på bl.a. amerikansk antikommunistisk satire fra tiden før USA's indtræden i krigen. Bagsiden af Tiden (Nr. 70, april 1945. Fra nr. 68, marts 1945, blev Høyers radiotaler udgivet under hovedtitlen Tiden).

øjne blot vejen for samfundsnedbrydning og kaos – og derved for kommunisterne.

Axel Høyer fandt sit bevis på den forfærdende forbrødring mellem konservative og kommunister under Folkestrejken i 1944. Han berettede konsterneret om KU'ere og ungtkommunister skulder ved skulder, dannebrog side om side med "den røde Klud" på Nørrebros barrikader. Men kommunisterne manipulerede med de naive konservative, som de ikke ville lade leve mange minutter efter magtovertagelsen, anførte han²⁷. Også på denne måde forsøgte han at reducere modstandskampen til et led i den kommunistiske magtovertagelsesstrategi og derved give næring til kommunistfrygten. Sådan ydede Axel Høyer et bidrag til den tyske sabotage-bekæmpelse.

"Hvis ikke Tyskland, hvem da?"

Hitler-Tyskland var i Høyers udlægning det eneste bolværk, der hindrede de asiatiske horder i at vælte ind over Europa. I takt med at presset på Tyskland steg, voksede Høyers skrækpropagandistiske tilbøjeligheder stedse med udtryk som "asiatisk Dyriskhed" og "bolsjevikiske Blodorgier". I perioder var han dog optimistisk og lød som et ekko af propagandaminister Goebbels, når han fx tilkendegav, at Tyskland kæmpede til det sidste med "det fantastiske Gengældelsesvaaben" (Dermed mentes V1-raketterne)²⁸.

Navnlig fordi de vestallierede ifølge Høyer ikke keredede sig om de små stater, var Tyskland den eneste redning, for det kæmpede for hele Europa, for en

europæisk union, selv om han i enkelte passager netop kritiserede Hitler-Tyskland for ikke at fremlægge planer for et forenet Europa. I et par andre radiotaler og i *TIDENS Flyveblad* propagerede Høyer for nationalsocialismen, bl.a. når han forklarede, at Det Tredje Rige var mere end et bolværk: Tyskland var ikke krigsmager og førte ikke krig for at underlægge sig verden, men kæmpede for social retfærdighed og for at tage "Magten fra den internationale Kapitalisme og lægge den i Hænderne paa det arbejdende Folk"²⁹.

Skæbnekampens helte

Med Nazitysklands rolle som det sidste bolværk mod bolsjevikkerne var de sande danske helte for Høyer de Østfrontfrivillige. SS'erne fremstod i hans taler og i *TIDENS Flyveblad* som modbilledet til depraveringen, amerikaniseringen og nydelsessygen i Danmark og repræsenterede den sunde ungdom, der ville have kæmpet den 9. april 1940, om den havde fået lov. De østfrontfrivillige var forbilledet, "og vi vil snart se Tusinder af danske Drengene finde deres Plads ude hos de andre tapre Danskere ...." Men, påpegede han, kun hvis ungdommen inden da har "har afholdt sit sidste Afdansningsbal i Swingrytme og med tillærte Negermanerer samt at det sidste kulørte Hæfte er brændt paa Baalet"³⁰.

Høyer fungerede med andre ord også som talerør for SS-hvervningen. I andre radiotaler drejede det sig for ham mere om at forsvare de Østfrontfrivillige – herunder hans søn, som i KU havde lært, at kommunismen var "Dan-

TIDEN

UDSENDT AF LANDSORGANISATIONEN »DANSK ANTI-KOMMUNISME«

1945

— TIDEN'S FLYVEBLAD —

Nr. 70

Europæere deporteres i Millionvis til Tvangsarbejde i Sovjetrusland

En skønne Dag kan det ogsaa blive Danskernes Tur, uden at hverken Englændere eller Amerikanere vil røre en Finger derimod

Særtryk af

Redaktør AXEL HØYER's Radiotale
Tirsdag d. 3. April 1945 Kl. 19,40

I Aften måa jeg begynde med en lille hyggelig Sladder i Selskab med de vrede Mennesker, der har sendt mig nogle rasende Udtalelser i Anledning af min korte Kommentar i Forbindelse med Pressens Radioavis den 21. Marts. Man har bl. a. fundet ud af, jeg har gjort mig skyldig i Usandhed ved at omtale Skolebørnnes Bøgestrøgandbrud, da et tysk Ligtog kørte forbi dem paa Vesterbrogade ved Det ny Teater. Fuldt af Ironi og Skadefryd lader man mig vide, at min Udtalelse alene betviste, at jeg lå; thi, skriver man, Tyskerne begraver ikke deres Løde i Danmark med Ligtog gennem Gaderne. Hertil vil jeg blot sige dette: Ordet »Ligtog« er vistnok forkert Sprogbrug — det drejede sig nemlig om en Lastvogn med en Kiste, der var pyntet med enkelte Kranse, og udenom Kisten sad 4-5 tyske Soldater, altsaa en Røstevogn paa Vej til Kirkegården. Det kalder jeg et Ligtog, og det kan altsaa misforstås, naar der er god Vilje til at misforstås. Men hvad har forsværet det med selve Sagen at gøre? Kendsgerningen er i hvert Fald ikke til at komme udenom, nemlig at en Mængde af de Skolebørn, som paa det Tidspunkt vrimlede ud af Passagen ved Det ny Teater, istemte Hurrarab og bl. a. raalte: »Det er rigtigt, saadan skal det være!»

Dernæst skriver man til mig, at den franske Skole ikke blev bombet, saaledes som jeg har udtalt, men at Ulykken skete ved, at en engelsk Flyvemaskine faldt ned paa Skolen. Og, siger man saa, her gør De Dem altsaa ogsaa skyldig i Usandhed. Nej, det gør jeg aldeles ikke; thi for det første styrtede den engelske Maskine ikke ned paa Skolen, men paa det nærliggende Garageanlæg, og for det andet kan man jo i den sandhedskærlige illegale Presse læse, at de engelske Maskiner virkelig kastede Bomber paa Skolen. At det naturligvis ikke er sket med Vilje fra de engelske Flyvers Side, ved vi naturligvis alle, og det er der vel heller ikke noget normalt Menneske, der kan finde paa at sige; men derfor bør man dog ikke forvanske Kendsgerningerne, som er de, at Angrebet paa Shellhuset koestede den danske Civilbefolkning langt større Tab, end det kostede Besættelsesmagten.

Endelig har jeg en lille Hilsen til alle Lytterne af svensk Radio, ja, altsaa den kære danske Stemme over Stockholm — den, alle ægte danske Patrioter måa og skal høre for at komme i

Besiddelse af de nødvendige Rygter og Stof til Dagens Sladder. Naar man saadan er rigtig ivrig for at se af Sandhedens Kilde, og Tårsten efter den rene og klare Sandhed bogstavelig talt plager En til Døde, ja, kan man saa tænke sig noget mere forfriskende og opløftende end at nedsvølge Hr. Grunnet's Sandhedspiller? I hvert Fald haaber jeg, at alle mine Lyttere i Aften ogsaa Jyttede til den danske Udsandelse fra Sverige sidste Lørdag Aften, hvor der blev serveret en Historie af omtrent følgende Ordlyd: Under Oprydnings- og Redningsarbejdet ved den franske Skole blev en Mand, der deltog i Redningsarbejdet og bl. a. meget smukt uddelte Bolcher og Mælk til de Reddede, pludselig tiltalt af en anden Mand, som meget brøstigt spurgte, hvad den paagældende havde at gøre der. Den Forspurgte fandt sig naturligvis ikke fornuftigt til at besvare et saa dumt Spørgsmaal, hvorefter den brøstige Mand trak et tysk Ansvar frem og præsenterede sig som den berøgtede Landsforrædder Axel Høyer, der forsøgte at skubbe Manden med Bolcherne og Mælken væk for saaledes at hindre Redningsarbejdet. Var det ikke saadan omtrent Ordene i den kære, sandhedskærlige Radioudsendelse lørd? Der er vist ikke meget for kært. Ærligt talt, mine Herrer »Frihedskæmper«, her har De virkelig ikke været særlig heldige i Deres Rygtesmedefabrikation. Sagen ligger jo nemlig saadan, at allerede et Par Dage efter Katsstroffen fabrikeredes Historien i København, men paa det Tidspunkt drejede det sig ikke om Bolcher og Mælk, men om Chokolade, ligesom den Mand, der skulde være blevet generet af Landsforrædderen Axel Høyer, ikke var en civil Mand, men en Mand i C. B.-Uniform. Rygget naaede allerede mine Ører nogle faa Timer efter, at det var fabrikeret og forsøgt sat i Omløb, og det pådsige ved det er, at jeg er i Stand til at følge det omtrent til Fabrikationsstedet. Den Gruppe, der er blevet enige om at lave Historien og prøve at faa den ud over Byen, har imidlertid manglet den nødvendige Organisationsevne, hvad Rygter angaar, eller ogsaa har de for en Gangs Skyld ikke kunnet faa Folk til at tro paa dette haardkogte Sladder — i hvert Fald staar det fast at Historien ikke som Historier af den Slags plejer naade den ønskede Udbredelse. Men det passede selvfølgelig ikke Ophavsmændene, og saa skulde der findes nye Midler og Veje, og hvad var da mere rimeligt end at vælge den i Sverige siddende sandhedskærlige Hr. Grunnet til at sprede dette Prægteskemlar af en Historie udover det ganske Danmark. Samme Hr. Grunnet har jo tidligere vist, at han ikke er kresen i Valget af Midler, og at han lader sig bruge til alt. Lørdag Aften hørte saa de danske Lyttere Historien, som jeg formentlig ikke behøver at oplyse er fuldkommen fri Fantasi og et Produkt af sindssyge Individuers

"For Danmark mod Bolshevismen". SS-hverveplakat med antikommunistisk indhold 1944 (Det Kongelige Bibliotek).

marks Fjende Nummer 1". I december 1944 sendte Høyer hilsner til soldaterne ved fronten, som han ønskede ville sejre over "de nedbrydende Kræfter, der vil tage Jule-Evangeliet fra os alle"³¹

I en tale i oktober 1944 roste han med resignation den ultrakonservative og antisemitiske forfatter Harald Nielsens seneste bog *Europas Ødelæggelse*. Høyer havde ingen forventninger om, at danskere, der lyttede til BBC eller til den illegale presse ville høre på Harald Nielsens "kloge Ord"³². De kloge ord var ifølge Høyer bl.a. angreb på Ilja Ehrenburg. Den sovjetiske forfatters artikler blev i stort tal oversat og bragt i undergrundspresen, også i illegale borgerlige blade.

På baggrund af opfattelsen af, at befolkningen kun lyttede til falske profeter, portrætterede Høyer det dansk-antikommunistiske miljø som klartseende, fornuftigt og forsvarsberedt – det gjaldt naturligvis også ham selv. Men disse de ægte forsvarere af danskheden og Europa blev imidlertid udsat for angreb fra BBC og undergrundspresen, der satte et ifølge Høyer uvederhæftigt lighedstegn mellem antikommunist og nazist/landsforræder. Han udtrykte sorg og vrede over det og efterlyste salvesfuldt både fordragelighed mellem danskerne som modgift til bolsjevisering og hensyn til "anderledes tænkende"³³.

Udover at det i betragtning af Høyers agitationsform og politiske ståsted var hykleri for åben mikrofon, giver det indblik i mandens selvbillede og selvopfattelsen i det miljø, han var en del af. Medens andre med Christmas Møller i spidsen havde forrådt antikommunismen, så Høyer sig selv som repræsentant for en dansk-national kreds, der aldrig gav køb på antibolsjevismen. Som andre politiske ekstremister, der opfatter sig selv som forsmædede og forhadte forkæmpere for den sande sag, hentede Høyer ny energi i netop udgrænsningen. Den bekræftede jo blot, hvor dybt inficeret landet var af kommunismen og satte dermed vigtigheden af hans bestræbelser i relief.

Høyer forsøgte at fremstå som en mand, der uanset omkostningerne fortsatte kampen. Da han en martsaften i 1944 gik til telefonen i hjemmet på Peter Bangsvej, blev der affyret en maskinpistolsalve mod lej-

ligheden. Hverken Høyer, hans hustru eller deres barn blev ramt. Tro mod sin propaganda-ABC kommenterede han attentatet i radioen³⁴.

1945 – dommedag er nær

I januar 1945 opfordrede Høyer alle antikommunister til at samles i kampen. Foreningen Dansk Anti-Kommunisme skulle nu være en landsorganisation, hvis eneste programpunkt var bekæmpelsen af kommunismen i "alle dens Afskygninger"³⁵. Høyer var fortrøstningsfuld, men optimismen blev snart afløst af desperation og trusler.

De sidste af Høyers radiotaler blev trykt og udsendt mod slutningen af april 1945 i nummer 71 af *TIDENS Flyveblad*, der nu bar hovedtitlen *Tiden*³⁶. Forsiden indeholdt et citat fra *Berlingske Tidende* fra den 7. september 1941: "Ingen tvivler om, at Moskva-magthavernes Fordringer paa Norden langt fra er udtømt". Faren var nu overhængende ifølge Høyer – ilden havde fat. Også to minutter i tolv angreb han Christmas Møller, som under et besøg i Sverige blev modtaget af kommunisten Richard Jensen, der var idømt tugthus for "Deltagelse i Terror-virksomhed". Richard Jensen havde været leder af den såkaldte Wollweber-sabotageorganisation i Danmark. De to mødtes faktisk i Sverige i foråret 1945, men Høyer smurte tykt på og hævdede, at Jensen instruerede Christmas Møller i, hvad "Sovjetregeringen ønskede der skulde siges"³⁷.

Høyer præsenterede "San Fransisco-konferencen" – dannelsen af FN – som et paradenummer, et nyt Folkeforbund, der ikke bekymrede sig

om småstaterne. Han anførte (Og det var korrekt), at Sovjetunionen blev smidt ud af netop Folkeforbundet efter angrebet på Finland i 1939 – nu skulle Sovjetunionen så forestille at være medgrundlægger af et FN til beskyttelse af international fred, retsorden og små nationer. Det gav han naturligvis ikke en tøddel for og søgte at sætte en angstfremkaldende triumf på ved at referere den sovjetiske general "Jermashoff" for en udtalelse om, at Danmark meget snart ville blive befriet af sovjetiske tropper³⁸. Høyer berettede desuden, at "befriede" baltere og polakker blev deporteret til Sibirien som slavearbejdere og tilføjede, at en bolsjevikisk sejr også ville gøre danskerne til ofre for det "asiatiske Slaveri". Om det var mareridsforestillinger, eller Høyer faktisk kendte til deportationerne, vides ikke.

Høyer forudså en ny konflikt og havde blik for den begyndende kolde krig. Dermed lod han også forstå, at Tyskland havde tabt krigen. Ildevarslende rundede han af med truslen om borgerkrig i Danmark: Han omtalte "Grupper af nationalbevidste Mænd, der i en given Situation vil træde op mod Kommunismen og navnlig søge at dæmme op for de Blodorgier, som fra den Side er forberedt til at finde Sted i "Befrielsens" første Dage, hvor Pøblen i Forbindelse med uansvarlige Kredse vil tage sig selv tilrette". Videre erklærede han: "Af Hensyn til Sagens Alvor tilraaber jeg i Aften disse Grupper et indtrængende Varsko: Pas paa I ikke kommer for sent". Derefter satte han punktum med et patetisk opråb til *alle* danskere: "Pas paa I ikke kommer for sent. Gid

det maa blive hørt i Kongeslot og i fattig Hytte; thi Landet stander i Vaade!”

Høyer sluttede sin agitation den 1. maj 1945 med talen “Og nu fænger Ilden i vort eget Hus”, der aldrig nåede at blive trykt. Hele denne høyerske cocktail af antikommunisme, storpolitik, antisemitisme og sammensværgelsesteorier skulle skabe eller forøge kommunistfrygt. På sin vis drejede det hele sig om, hvem Danmarks fjende egentlig var. Men som en kritisk og tyskkyndig lytter angivelig skrev til Høyer i 1944: “Wenn man den Teufel im Hause hat, dann fürchtet man nicht Gespenster”³⁹. For

de fleste danskere talte djævelen netop tysk – for Høyer var dyret kommunistisk.

Axel Høyer meldte sig på Politigården den 5. juli 1945. Formentlig havde han indtil da klaret sig for et stort beløb, han modtog fra tyskerne kort før befrielsen. Han havde været den mest aktive agitator i den tyskkontrollerede radio, nu blev han også den hårdest straffede. Byretten idømte ham den 12. marts 1947 syv års fængsel. I oktober 1948 skærpede Østre Landsret straffen til ti år⁴⁰. Kort efter blev Høyer løsladt. Han døde i 1978.

Noter

- 1 Se Ernst Christiansen og Peder Nørgaard: *Hvad skete med Radioen under Krigen*. 1945, s. 194-197.
- 2 Dette og det følgende om Høyers arbejde bygger på et ekstrakt af sagen fra retsopgøret imod Høyer, der findes i Landsarkivet for Sjælland, sager fra retsopgøret 22-547-1946. (Herefter LAS Høyer-sagen), hér s. 2ff. Om Høyer se generelt opslaget af John T. Lauridsen i *Hvem var hvem 1940-1945*. 2005, s. 171f.
- 3 LAS Høyer-sagen s. 16f. med Politikommissær Andst's forklaring samt s. 55. Om Broholm-mødet: Henning Poulsen: *Besættelsesmagten og de danske nazister*. 1970, s. 184-187. Ifølge Lauridsen 2005, s. 171f. medførte overgivelsen af referatet Høyers fyring fra *Fædrelandet*. Men på det tidspunkt var han redaktør af *Nationen*. Se Jesper Vang Hansen: *Højreekstremister i Danmark* 1982, s. 62, LAS Høyer-sagen s. 2 og Niels Alkil (red.): *Besættelsestidens Fakta* 1945-46, s. 552-554.
- 4 LAS Høyer-sagen s. 2. Se også *Nationen* nr. 8 (13.9.1940), nr. 11 (4.10.1940), nr. 12 (11.10.1940).
- 5 *Den Parlamentariske Kommissions Betænkning* (Herefter PKB) bd. X, s. 39 og s. 441f. med breve mellem Gunnar Larsen og Harald Petersen august 1942 og stenografisk referat af forhør af Harald Petersen s. 114ff. Om forbindelsen til Larsen se generelt PKB bd. X og LAS Høyer-sagen s. 12, 36, 41, 55.
- 6 LAS Høyer-sagen s. 2 ofst. Om DAK se Alkil 1945-46, s. 585 og PKB XIII, s. 162.
- 7 LAS Høyer-sagen s. 12, 20ff. samt Alkil 1945-46, s. 537-540. Vang Hansen 1982, s. 81f. *Tiden* nr. 1, sept. 1942.
- 8 Brev fra Høyer til direktør Sthyr, Cementcentralen, 9.2.1942 optrykt i PKB X, 444ff. Den Nationale Aktion var således en realitet tidligere, end det fremgår af Alkil 1945-46, s. 540ff.
- 9 Christiansen og Nørgaard 1945, s. 164f. og J. Boisen Schmidt: *F.E. Jensen og Danmarks Radio under Besættelsen*. 1965, s. 155, 236ff.
- 10 LAS Høyer-sagen s. 56f. Først afviste også Lohmann Høyer, men ændrede hurtigt mening.
- 11 Vang Hansens nyttige *Højreekstremister i Danmark* s. 83 angiver udgivelsesperioden for *TIDENS Flyveblad* til ca. 1.4.1943-1.4.1945. Men det ses af flyvebladets første og andet nummer, at nr. 1 må være udgivet mellem den 4. og den 15.4.1943,

- mens sidste nummer sandsynligvis udkom mellem den 18. og den 24.4.1945.
- 12 LAS Høyer-sagen s. 3, tillæg s. 9ff.
  - 13 LAS Høyer-sagen s. 32ff. Alkil 1945-46 s. 545f, 586f.
  - 14 Wolfgang Benz mfl. (Red.): *Enzyklopädie des Nationalsozialismus*. 1997, s. 364. For DNSAP se John T. Lauridsen: *Dansk nazisme 1930-45 – og derefter*. 2002, s. 474. Om koblingen mellem kommunisme og jøder se Sofie Bak: *Dansk antisemitisme 1930-1945*, s. 312-314. 2004.
  - 15 Se fx *TIDENS Flyveblad* nr. 34 med særtryk af talen 20.6.1944. Det var formentlig Høyer, der i 1942 udgav pjecen *Den russiske Grusomhed* med et optryk af Gorkijs kronik i *Politiken* den 4.4.1922.
  - 16 *TIDENS Flyveblad* nr. 28 med særtryk af talen 2.5.1944.
  - 17 *TIDENS Flyveblad* nr. 39 med særtryk af tale 1.8.1944. Om Lublin-komiteen se Hans Kirchhoff (red.): *Den 2. Verdenskrig*. 1989, bd. 2, s. 238f.
  - 18 Samtlige citater i afsnittet er fra *TIDENS Flyveblad* nr. 13 med særtryk af talen 6.11.1943.
  - 19 Dette og det følgende: *TIDENS Flyveblad* nr. 19 12.12.1943 – se fx også nr. 31, 45 og 51 (Taler hhv. 30.5.1944, 3.10.1944 og 14.11.1944.)
  - 20 *TIDENS Flyveblad* nr. 17 med særtryk af talen 4.12.1943.
  - 21 *TIDENS Flyveblad* nr. 14 og 41 med særtryk af talerne 14.11.1943 og 15.8.1944.
  - 22 *TIDENS Flyveblad* nr. 40 med særtryk af talen 8.8.1944.
  - 23 *TIDENS Flyveblad* nr. 44 med særtryk af talen 28.9.1944. Se også nr. 50, 7.11.1944.
  - 24 *TIDENS Flyveblad* nr. 8 – Nr. 8 gengav ikke en tale, men udkom kun som flyveblad ultimo september 1943.
  - 25 *TIDENS Flyveblad* nr. 2 udsendtes i slutningen af april 1943.
  - 26 *TIDENS Flyveblad* nr. 24 med særtryk af talen 20.2.1944.
  - 27 *TIDENS Flyveblad* nr. 36 med særtryk af talen 11.7.1944.
  - 28 Talen den 24.4.1945 "Hvis ikke Tyskland – hvem da?" findes kun som manuskript i LAS Høyer-sagen. Om gengældelsesvåben *TIDENS Flyveblad* nr. 34 med særtryk af talen 20.6.1944.
  - 29 *TIDENS Flyveblad* nr. 46 med særtryk af talen den 10.10.1944.
  - 30 *TIDENS Flyveblad* nr. 32 med særtryk af talen den 6.6.1944.
  - 31 *TIDENS Flyveblad* nr. 41 og 56 med særtryk af talerne 15.8.1944 og 19.12.1944 (aflyst pga. flyvervarsling).
  - 32 *TIDENS Flyveblad* nr. 49 med særtryk af talen den 31.10.1944. Om Harald Nielsen se Bak 2004, s. 279-294.
  - 33 *TIDENS Flyveblad* nr. 28 og 30 med særtryk af talerne den 2.5.1944 og 23.5.1944.
  - 34 *TIDENS Flyveblad* nr. 25 med særtryk af talen den 4.4.1944.. Om attentatet se LAS Høyer-sagen s. 25.
  - 35 *TIDENS Flyveblad* nr. 57 med særtryk af talen den 3.1.1945. Høyers planer er omtalt i de tyske "Meldungen aus Dänemark" 5.1.1945, jf. telegram fra Werner Best 10.1.1945. Se kommende kildeudgivelse ved John T. Lauridsen: *Dette latterlige lille land*.
  - 36 Tiden nr. 71 indeholdt en stor bid af Høyers tale fra den 10.4. 1945, et uddrag af talen "Derfor løj jeg", som blev transmitteret den 17.4.1945 samt en beretning fra en baltisk flygtning, som Høyer udførligt omtalte i en radiotale den 24.4. (Findes i LAS Høyer-sagen) Talen den 10.4.1945 blev ifølge teksten i *TIDENS Flyveblad* brat afbrudt. Hverken det illegale *Information* eller retssagen mod Høyer giver nogen forklaring på afbrydelsen.
  - 37 Richard Jensen: *Jeg fik 16 Aar*. 1965, s. 170-175.
  - 38 Om militæranalytikeren Jermasjovs analyser se Bent Jensen: *Den lange Befrielse*. 1996, s. 47f.
  - 39 *TIDENS Flyveblad* nr. 31 med særtryk af Høyers tale den 30.5.1944.
  - 40 LAS Høyer-sagen s. 15, tillæg s. 17. Ditlev Tamm: *Retsopgøret efter besættelsen*, bd. 1 s. 403-405, bd. 2, 600f. 1997 (1984). Lauridsen 2005, s. 173.